

Boqiy fikr

Hozirgi murakkab zamon tinch, osoyishta hayotimizni asrash va mustahkamlash, xalqimizning kafolatlangan xavfsizligini ta'minlash masalasini yanada dolzarb qilib qo'yimoqda.
Shavkat MIRZIYOYEV

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT

XALQ ZIYOLILARI GAZETASI

معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2017-yil 11-oktabr, chorshanba № 81 (9042)

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ
СОЧИ ШАҲРИГА КЕЛДИСОЧИ, 10 октябрь.
ЎЗА махсус мухбири Анвар САМАДОВ хабар қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлисида иштирок этиш учун 10 октябрь кuni Россия Федерациясининг Сочи шаҳрига келди.

Президентимизни Сочи халқаро аэропортида Россия Федерацияси расмий доиралари ва МДХ Ижроия кўмитаси вакиллари кутиб олди.

МДХ Давлат раҳбарлари кенгаши мажлисининг асосий тадбирлари 11 октябрга мўлжалланган. Мажлис кун тартибига Ҳамдўстлик доирасида сиёсий, иқтисодий, маданий-гуманитар ва бошқа соҳалардаги ҳамкорликни ривожлантиришга доир 20 га яқин масала киритилган.

Саммит якунида МДХга аъзо мамлакатлар давлат раҳбарлари-

нинг Оила институти ва аънавий оилавий қадриятларни қўллаб-қувватлаш бўйича баёноти, Ҳамдўстликда 2019 йилни Китоб йили, 2020 йилни 1941-1945 йиллардаги улуг Ватан урушида қозонилган ғалабанинг 75 йиллиги йили, деб эълон қилиш ҳақида қарор, шунингдек, Ҳамдўстлик мамлакатлари ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлашга қаратилган бошқа ҳужжатлар қабул қилиниши режалаштирилган.

Мажлисда 2018 йилда Ҳамдўстликка раислик қиладиган мамлакат масаласи кўриб чиқилиши, минтақавий ва халқаро масалалар юзасидан фикр алмашилиши кўзда тутилган.

Президент Шавкат Мирзиёев Сочи шаҳрида икки томонлама қатор учрашувлар ҳам ўтказди.

ЎЗА

ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР
ЮКСАК САМАРАЛАР БЕРМОҚДА

Президентимиз Шавкат Мирзиёев таълим соҳасини ислоҳ қилиш, касб-хунар таълими тизимини янада ривожлантириш ва олий таълимнинг бакалавр йўналишига қабул бўйича тест синовларини такомиллаштириш масалаларига бағишланган йиллиги ўтказди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири, тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарлари иштирок этди.

Мамлакатимизда истиқлолнинг дастлабки йилларидан бошлаб таълим-тарбия тизимини тубдан ислоҳ қилишга алоҳида эътибор қаратилиб, фарзандларимизнинг жаҳон андозалари даражасида замонавий билим ва касб-хунарларни эгаллаши, жисмонан ва маънан етук инсонлар бўлиб улғайиши, уларнинг қобилият ва истеъдодини, интеллектуал салоҳиятини юзага чиқариш, ёш авлод қалбида Ватанга садоқат ва фидойилик туйғуларини юксалтириш борасида улкан ишлар амалга оширилмоқда.

Президентимизнинг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги фармонида ижтимоий соҳа, хусусан, таълим ва илм-фан соҳаларини такомиллаштириш борасида қатор вазифалар белгиланган.

Ҳужжатда таълим муассасалари-

нинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, янги таълим муассасалари қуриш, мавжудларини реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш баробарида уларни замонавий ўқув ва лаборатория жиҳозлари, компьютер техникаси, ўқув-методик қўлланмалар билан таъминлаш назарда тутилган.

2017—2021 йилларда олий таълим тизимини тубдан такомиллаштириш дастурини ишлаб чиқиш, ўқув дастурларини янада замонавийлаштириш, пуллик хизматлар кўрсатиш ва молиялаштиришнинг қўшимча манбаларини излашда олий ўқув юрларининг ваколатларини кенгайтириш йўли билан уларнинг мустақиллиги босқичма-босқич ривожлантириб борилади.

Кейинги бир йилда Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Вазирлар Маҳкамасининг етмишга яқин фармон, қарор ва фармойиши қабул қилинди. Бу том маънода таълим тизимидаги ўзгариш ва янгиланишлар жараёнини бошлаб берди.

(Давоми 2-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
Фармони«ЎЗБЕКИСТОН КОНСТИТУЦИЯСИГА 25 ЙИЛ»
ЭСДАЛИК НИШОНИНИ ТАЪСИС ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

1992 йил 8 декабрь — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган кун юртимиз тарихидаги буюк саналардан биридир.

Бош Қомусимиз ҳуқуқий демократик давлат ва кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш, эркин бозор муносабатлари ва хусусий мулк устуворлигига асосланган иқтисодийётни қуриш, халқимизнинг тинч, обод ва фаровон ҳаётини таъминлаш, Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги обрў-эътиборини юксалтириш, миллий қонунчилик тизимини шакллантириш ҳамда мамлакатимиз ҳаётининг барча соҳаларида ислохотларни муваффақиятли амалга оширишда мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 25 йиллиги муносабати билан ҳамда мамлакатимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг иқтисодий, сиёсий, ижтимоий, илмий, маънавий салоҳиятини ва мудофаа қудратини юксалтириш, демократик ислохотларни чуқурлаштириш, давлатимиз сарҳадларининг дахлсизлигини таъмин-

лаш, жамиятимизда ҳукм сураётган тинчлик ва барқарорликни, миллатлараро дўстлик ва тотувликни асраш, Асосий Қонунимизнинг ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамиятини кенг тарғиб этиш, ёш авлодни қонунга ҳурмат, Ватанга меҳр ва садоқат руҳида тарбиялаш ишларига муносиб ҳисса қўшган юртдошларимизни тақдирлаш мақсадида:

1. «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони таъсис этилсин.

2. «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишонининг Низоми ва тавсифи 1, 2-иловаларга мувофиқ тасдиқлансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддатда «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишонлари ва уларнинг гувоҳномалари белгиланган тартибда тайёрланишини таъминласин.

4. Ушбу Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси У.Исмаилов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
ПрезидентиТошкент шаҳри,
2017 йил 10 октябрь

Ш.МИРЗИЁЕВ

2-бетга қаранг >

Пойтахтимиздаги «Туркистон» саройида «Энг намунали оила» кўрик-танловининг Тошкент шаҳар босқичи бўлиб ўтди.

(Давоми 4-бетда.)

Ҳар бир ота-она педагог бўлиши керак!

8-9-бетлар

Саводсизлик вирусидан огоҳ бўлинг!

11-бет

Ўзбек тилида шеър айтувчи робот

14-бет

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
2017 йил 10 октябрдаги ПФ-5201-сонли
Фармонига 1-илова

«Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони тўғрисидаги НИЗОМ

1. «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони билан мамлакатимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг иқтисодий, сиёсий, ижтимоий, илмий, маънавий салоҳиятини ва мудофаа қудратини юксалтириш, демократик ислохотларни чуқурлаштириш, давлатимиз сарҳадларининг дахлсизлигини таъминлаш, жамиятимизда ҳукм сураётган тинчлик ва барқарорликни, миллатлараро дўстлик ва тотувликни асраш, Асосий Қонунимизнинг ҳаётиямиздаги ўрни ва аҳамиятини кенг тарғиб этиш, ёш авлодни қонунга ҳурмат, Ватанга меҳр ва садоқат руҳида тарбиялаш ишларига муносиб ҳисса қўшиб келаётган барча соҳа вакиллари, меҳнат фахрийлари, ҳарбий хизматчилар ва ҳуқуқни муҳофазда қилувчи органлар ходимлари ҳамда бошқа шахслар тақдирланади.

2. «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони билан Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаган

шахслар ҳам тақдирланиши мумкин.

3. «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони Ўзбекистон Республикаси Президенти ёки унинг номидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Раиси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Спикери, Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири, вазирликлар, идоралар, жамоат бирлашмалари ва бошқа республика органлари раҳбарлари, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари, шунингдек, шу ишга вакил қилинган бошқа шахслар томонидан тантанали вазиятда топширилади.

Мукофотланганларга эсдалик нишони билан бирга унинг гувоҳнома-си берилади.

4. «Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони қўрақнинг чап томонига давлат мукофотларидан кейин тақилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
2017 йил 10 октябрдаги ПФ-5201-сонли
Фармонига 2-илова

«Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишонининг ТАВСИФИ

Олд томони

Орқа томони

«Ўзбекистон Конституциясига 25 йил» эсдалик нишони 0,25 микрон қалинликдаги олтин билан қопланган мис қотишмасидан тайёрланади ва диаметри 34 миллиметрли доира шаклида бўлади.

Эсдалик нишонининг қалинлиги — 2,2 миллиметр.

Эсдалик нишонининг олд томони марказида оқ эмалдан ишланган саккиз қиррали юлдуз тасвирланган. Юлдуз марказида, таралаётган қуёш нурлари фонида Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғининг рангли эмалдан ишланган ҳилпираб турган тасвири акс этган. Юлдузнинг тепа қисмида баландлиги 3,5 миллиметр бўлган «25» ёзуви, пастки қисмида эса баландлиги 2,5 миллиметрли «YIL» ёзуви жойлашган. Эсдалик нишонининг пастки қисмида, саккиз қиррали юлдуз остида мовий рангдаги эмалдан ишланган очилган ҳолатдаги китоб — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тасвири акс эттирилган. Ёзувлар зарҳал рангда.

Эсдалик нишонининг айланаси бўйлаб оқ эмалли доирада «O'ZBEKISTON KONSTITUTSIYASIGA» сўзлари ёзилган. Пастки қисмида, марказида иккита саккиз қиррали юлдуз оралигида бир-бирига туташтирилган

ҳолатдаги иккита зайтун новдаси тасвирланган. Ёзувлар ва тасвирлар зарҳал рангда бўлиб, ҳарфларнинг баландлиги 2 миллиметрли ташкил этади.

Эсдалик нишонининг орқа томонида Ўзбекистон Республикаси Давлат герби тасвирланган бўлиб, пастки қисмида, марказида «2017» ёзуви жойлашган.

Тасвирлар ва ёзувлар қабарикдир. Эсдалик нишонининг олд ва орқа томонларининг четлари қабарик доира билан ўралган.

Эсдалик нишони шойи лента билан қопланган тўғри тўртбурчак шаклидаги қадағичга илгакчалар ва ҳалқача ёрдамида уланган. Шойи лентанинг ўртасидан эни 7 миллиметрли яшил рангли йўл, унинг икки четидан эса сарик рангли энсиз чизиклар билан ҳошияланган эни 2,5 миллиметрли иккита оқ рангли йўл ўтган. Шойи лентанинг чекка қисмлари бўйлаб эни 2,5 миллиметр бўлган мовий рангли йўللار ўтган.

Қадағичнинг буйи — 16 миллиметр, эни — 25 миллиметр.

Қадағичнинг орқа томонига эсдалик нишонини кийимга тақиб қўйиш учун тўғноғич кўринишидаги мослама ўрнатилган.

ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР ЮКСАК САМАРАЛАР БЕРМОҚДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Умумтаълим мактабларига жорий йилда 10-синфларга ўқувчилар қабул қилиш қайта йўлга қўйилди. Бу академик лицей ва касб-хунар коллежларига қабул жараёни билан баробар олиб борилди. Бунда ота-оналар ва ўқувчиларнинг хоҳиш-истаклари инобатга олинди.

Президентимиз соҳада амалга оширилаётган ишларни янада такомиллаштириш бўйича ота-оналар ва ўқувчиларнинг фикрларини инобатга олиш, улар билан «очиқ эшиклар» куни каби тадбирлар ташкил қилиб, турли учрашувлар ўтказиш зарурлигини алоҳида таъкидлади.

2016/2017 ўқув йилида умумтаълим мактабларини тамомлаган 466 мингдан ортиқ ўқувчининг 288 минги, яъни 60 фоиздан зиёди 10-синфда ўқишни давом эттирмоқда.

Йиғилишда ёшларнинг замонавий касб-хунарларни пухта эгаллаши, ўқувчиларни ватанпарварлик ва миллий қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Бунда ёшларнинг улуг аждодларимиз меросини ўрганиши, уларга муносиб авлод бўлиб вояга етиши муҳим аҳамият касб этади.

Улуг аждодимиз Муҳаммад Хоразмий номидаги чуқурлаштириб ўқитишга ихтисослаштирилган ахборот-коммуникация технологиялари йўналишига оид мактаб ташкил этилиши ҳам айнан ана шу вазифани амалга оширишдаги илк қадам бўлди. Мазкур мактаб фаолиятининг йўлга қўйилиши ушбу соҳаларда кадрларни ёшлигиданоқ тайёрлаб бориш, уларнинг етув ва замон талабларига жавоб берадиган мутахассислар бўлиб улгайишига замин яратди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Мирзо Улугбек номидаги ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаб-интернатини ва «Астрономия ва аэроавиатика» боғини ташкил этиш тўғрисида»ги қарори ҳам қабул қилинди.

Мазкур қарор билан Ўзбекистон Фанлар академияси Астрономия институти қошида математика, астрономия, физика ва информатика фанларини чуқур ўргатишга ихтисослаштирилган Мирзо Улугбек номидаги ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаб-интернати ташкил этилади.

Ушбу мактабларнинг асосий вазифаси этиб юқори малакали ва билимдон ўқитувчи-педагоглар базасини шакллантириш билан бирга, чет тилини

ўқитишга ҳам устувор аҳамият қаратиш зарурлиги белгиланган. Бу каби ихтисослаштирилган мактабларнинг ташкил этилаётгани ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга хизмат қилиши алоҳида таъкидланди.

Йиғилишда ҳудудлар имконияти ва салоҳиятини ўрганган ҳолда, 8-9-синф ўқувчиларини касбга йўналтириш масаласи ҳам кўриб чиқилди. Бу таълимнинг кейинги босқичида ўқувчиларнинг хунар эгаллашида янги имкониятлар яратди. Эндиликда умумтаълим мактабларида битирувчиларни 50 га яқин касбга ўргатиш йўлга қўйилади. Бунинг учун касб-хунар коллежлари ва умумтаълим мактаблари негизда замонавий жиҳозланган ўқув ишлаб чиқариш марказлари ташкил этилиши режалаштирилган. Шунингдек, баъзи касб-хунар коллежлари тегишли вазирлик ва идораларга, корхона-ташкilotларга бириктирилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 мартдаги «Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори бу борада муҳим омил бўлмоқда. Бу кадрлар тайёрлашда мазкур муассасаларнинг улушини ошириш ва қафолатланган иш ўринларини яратиш имконини беради.

Президентимиз соҳа раҳбарларига бу борада жойларга чиқиб қайси ҳудудга қандай соҳа бўйича мутахассислар зарурлигини ўрганиб чиқиш вазифасини топширди.

Йиғилишда таълим муассасалари бўйича амалга оширилиши лозим бўлган чора-тадбирлар муҳокама қилинди. Хусусан, олий таълим муассасаларида ўқув жараёнини такомиллаштириш, ёшларга замонавий талаблар асосида таълим бериш бугунги куннинг асосий масалаларидан бирidir. Бу борада олий таълим муассасаларига бўладиган тест синовларининг очик ва ошкoralлигини таъминлаш муҳим аҳамият касб этади.

Давлатимиз раҳбари мутахассисларга таълим тизими, хусусан, олий таълим муассасаларининг бакалавр йўналишига бўладиган тест синовларини такомиллаштириш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш, бунда ривожланган давлатларда синовдан ўтган энг илгор тажрибалига алоҳида аҳамият қаратиш, тест синовларининг очиклигини таъминлаш юзасидан кўрсатмалар берди.

Maktabga e'tibor — kelajakka e'tibor

Янги мактаб янги маҳаллани жипслаштирди

“Янги” сўзини эшитганда кўнглимда ажиб илиқлик пайдо бўлади. Янги либос, янги китоб, янги иморат. Бари одамга хушқайфият ато этади. Урганч шаҳридаги, Наврўз шаҳарчаси 34-маҳалла Курувчилар кўчасида яшовчи аҳоли ҳам бугун шундай янгиликдан қувонмоқда. Ушбу ҳудуд янги шаҳарча бўлгани учун аҳоли сони йил сайин ортishi натижасида янги мактабга эҳтиёж пайдо бўлганди. Ниҳоят, жорий йил Инвестиция дастури асосида “Хоразмирмонтаж” МЧЖ томонидан 613 миллион сўм маблағ ҳисобига қурилган 315 ўринли янги мактаб шаҳарчанинг кўркига янада кўрк бағишлади.

— Биринчи дарс. Ўқувчиларнинг нигоҳи менга қадалган. Бундан бироз ҳаяжонландим. Бироқ сездирмадим. Танишиш жараёнида барчасининг исмини ёдда сақлаб қолишга ҳаракат қилдим. Исmlарини айтиб мурожаат қилишим ўқувчиларда рағбат уйғотди. Илк бор уларнинг тилидан УСТОЗ деган сўзни эшитганимда ўзимни янада улғайгандек ҳис қилдим. Кўксим гурурга тўлди. Янги иш, янги бино ва янги ўқувчилар тақдиримда бирлашди.

— Қизим Гулсевар эндигина олти ярим ёш бўлгани учун уни мактабга бермоқчи эмасдим, — дейди Азизбек Авазов. — Негаки, уйимиз билан энг яқин мактаб орасидаги масофа узок, қатнаш ноқулай эди. Янги мактаб бу муаммони ҳал этди. Уйимиздан мактабгача беш юз қадам, холос. Шунинг учун қизимнинг бу йилиёқ ўқувчи бўлиш орзусига қаршилиқ қилмадим.

Азизбек қизининг спортчи бўлишини хоҳлайди. Шу мақсадда уни бадий гимнастика ва бошқа спорт тўғаракларига олиб борса-да, аммо ҳеч бирига қизиқиш уйғота олмаган. Янги мактабда қурилган замонавий спорт зали бу муаммога ҳам ечим бўлди. Азизбек ҳали ўқув жараёни бошланмасдан, қизини мактабга олиб борди. Шароитлар билан таништирди. Айниқса, спорт залига саёхатлари жуда фойдали бўлди.

Кўркам спорт зали ва ундаги ҳар бир янги жиҳоз фақат ўқувчинингина эмас, ота-оналарни ҳам ўзига ром қилишини, бу ерга кирган одам спортчига айланиб залдан чиққиси келмаслигини Азизбек қувонч билан эътироф этди.

— Биз ҳам яқинда кўчиб келганмиз, — деди Муҳаббат Матмуродова. — Маҳалламизда янги уйлар, янги оилалар жуда кўп, фақат янги мактаб етишмаётган эди. Набирам Раулбек Мансурбековнинг 1-синфга бориши янги мактабнинг очилишига тўғри келди. Янги мактаб маҳалламиз аҳолисини янада жипслаштирди.

Мактаб ўқитувчилари истеъодларни кашф қилишни дастлабки кундан-ноқ бошлаб юборди. 420 нафар ўқувчи ва 39 нафар педагог ходимни бирлаштирган жамоанинг бу йилги режаси мактабни шаҳардаги намунали таълим муассасаларидан бирига айлантириш.

Янги мактабда жорий қилинган ёшлар етакчиси вазифасига ёш ўқитувчи Баҳром Матчонов тайинланди. Бир неча кун ичида санъатга қобилиятли ўқувчилар танлаб олиниб, мактабнинг очилиш маросимига пухта тайёргарлик кўрилди. Олдин мусиқа ўқитувчиси бўлиб фаолият юритган етакчи учун тадбирга тайёргарлик жараёни қийин кечмади. Тадбир ота-оналарда яхши таассурот қолдирди. Етакчининг фаоллиги сабаб ўқувчилар 100 фоиз тўғаракларга жалб қилинган.

Мавжуда Эшчанова мактабда инглиз тили ўқитувчиси сифатида иш бошлади. У билан илк сабоқлар ҳаяжони ҳақида суҳбатлашдик.

— Биринчи дарс. Ўқувчиларнинг нигоҳи менга қадалган. Бундан бироз ҳаяжонландим. Бироқ сездирмадим. Танишиш жараёнида барчасининг исмини ёдда сақлаб қолишга ҳаракат қилдим. Исmlарини айтиб мурожаат қилишим ўқувчиларда рағбат уйғотди. Илк бор уларнинг тилидан УСТОЗ деган сўзни эшитганимда ўзимни янада улғайгандек ҳис қилдим. Кўксим гурурга тўлди. Янги иш, янги бино ва янги ўқувчилар тақдиримда бирлашди.

Жисмоний тарбия ўқитувчилари эрхотин Бунёдбек Абдурахмонов билан Барно Содиқовалар яхши мутахассис бўлса-да, муносиб иш тополмай қийналишарди. Янги мактабдан уларга ҳам жой топилди. Юқорида тилга олганимиз Гулсеварнинг қалбида спортга муҳаббат уйғотган мураббий — мана шу Барно Содиқова бўлади.

Икки қаватли кўркам ўқув маскани бу ерда янги иш бошлаган жонкуяр ўқитувчи, мураббий ва ишчи ходимларнинг кучига куч, ғайратга ғайрат қўшиб, уларни янги марралар сари илҳомлантирмоқда.

Махмуд РАЖАБОВ,
“Ma'rifat” мухбири

Козон шаҳридаги 1-мактаб жамоаси янги ўқув йилини ўзгача қувонч ва ҳаяжон билан қарши олди. Таълим муассасасининг эски биноси ўрнида икки қаватли замонавий ўқув биносининг қуриб фойдаланишга топширилгани нафақат ўқувчилар, балки ота-оналар, маҳалла аҳлини ҳам мамнун этди.

— Мактабимиз 1898 йилда қурилган бўлиб, дастлаб ундан хунар мактаби, ҳарбий госпитал сифатида фойдаланилган, — дейди илм маскани директори Ҳамид Авазов. — Кейинчалик умумий ўрта таълим мактабига мослаштирилган. Табиийки, шароит ҳам шунга яраша бўлиб, имкониятларимиз чекланган эди. Бу сифатли дарс ўтишга ҳалақат берарди. Жорий йилги Инвестиция дастурига асосан 1 миллиард 130 миллион сўм сарфла-

Бу каби эзгу саъй-ҳаракатлар республикамизнинг бошқа ҳудудларида ҳам давом этмоқда. Жорий йилда Самарқанд вилоятидаги 66 та мактабни капитал реконструкция қилиш, 11 та мактабни капитал таъмирлаш ва 1 та янги мактаб қуриш режалаштирилган эди.

Дастурга мувофиқ Самарқанд шаҳридаги 70-мактабда 2 миллиард 536,2 миллион сўм маблағ эвазига 216 ўринли янги мактаб биноси «Саммеханик кўчма кар-

Яратилган қулай шароит

ўқувчи ва ўқитувчиларни мамнун этди

ниб, 315 ўринли ўқув биноси барпо этилди.

Янги ўқув йилида таълим масканида 483 нафар ўқувчи таҳсилни бошлади. Уларнинг 22 нафари 10-синф, 60 нафари 1-синф ўқувчилари. Яратилган қулай шарт-шароит ва имкониятлар ўқитувчиларнинг кайфиятини кўтариб, уларга куч-ғайрат бағишламоқда.

— Таълим самарадорлиги муассасада яратилган шарт-шароит ва соғлом муҳитга боғлиқ, — дейди информатика фани ўқитувчиси Бобур Соҳибов. — Сўнгги русумдаги компьютерлар билан жиҳозланган кенг, шинам хонада ташкил этиладиган дарс ўқитувчи учун ҳам, ўқувчи учун ҳам бирдек ёқимли. Бунда ўлаштириш сифати ҳам юқори бўлади. Кейинги пайтда эски компьютерлар орқали янги дарслик мавзуларини ўтиш бироз қийин бўлаётган эди. Замонавий информатика хонаси дарсларни давр билан ҳамнафас олиб боришга имкон яратмоқда.

Мактабнинг янги биноси фойдаланишга топширилиши баробарида кимё, физика, биология фанларидан лаборатория хоналари ҳам иш бошлади. Бу эса ўқувчиларнинг назарий билимларни амалиётда қўллашга имкон бермоқда.

— Кимё бевосита амалиёт билан уйғун олиб бориладиган фан ҳисобланади. Шу боис дарсда лаборатория жиҳозларининг ўрни муҳим, — дейди бу йил мактабда иш фаолиятини бошлаган ёш мутахассис Гулҳаё Холиқова. — Янги ўқув биносидан кимё ва физика лаборатория хоналарининг мавжудлиги мавзуларни ҳаётий тушунтиришга ёрдам бермоқда. Бу ўқувчиларнинг ўлаштириш самарадорлигига ҳам ижобий таъсир кўрсатмоқда.

вон» қурилиш фирмаси томонидан қурилмоқда.

— Мустақиллигимизнинг 26 йиллигини кўтаринки кайфиятда кутиб олдик. Чунки мактабимизда янги бино қад ростлапти, — дейди мактаб директори Собир Савронов. — Айни кунда белгиланган ишлар режа бўйича бажарилмоқда. Насиб қилса, ўқувчиларимиз ўқув-лаборатория кабинетлари ва компьютер хоналарида билим олиш имкониятига эга бўлади. Бундай гам-хўрликка муносиб жавоб беришимиз, масъулиятни англаган ҳолда, таълим жараёни замон талаблари асосида ташкил этишимиз лозим.

Ота-оналар ҳам фарзандлари учун яратилган шароит ва қулайликлардан мамнун.

— Мактабимиз 1971 йилда ҳашар йўли билан хом гипсдан қурилган эди, — дейди ота-оналар кўмитаси раиси Ашур Очилов. — Эски бино деярли яроқсиз ҳолга келиб қўшади. Янги бинода эса барча қулайликлар яратилди. Мактаб биноси маҳалламиз қиёфасига ҳам ўзига хос кўрк қўшади. Қишнинг совуқ кунлари ўқув хоналарининг етарлича иситилмаганини оқибатида ўқувчилар қийналар эди. Энди синф хоналари замонавий иситиш тармоғига уланди.

Янгиликдан рухланган педагогик жамоа мактабни ободонлаштириш ишларига ҳисса қўшмоқда.

Бундай эътибор ва гамхўрлик туфайли вилоятда таълим тизими шаклан ва мазмунон бойиб, фарзандларимизнинг замонавий билимларни пухта эгаллаши, педагогларимизнинг самарали меҳнат қилиши учун қулай шарт-шароит яратилди.

Ирода ОРИПОВА,
Ҳаким ЖўРАЕВ,
“Ma'rifat” мухбирлари

Иқтидорли ёшларни тарбиялаш

эртанги кунимиз учун мустақкам пойдевордир

Фарзандларимиз орасида мактабда ўқийётган кезларидаёқ муайян фан бўйича ўз иқтидори ва салоҳияти билан атрофдагиларни ҳайратга соладиганлар кўп учрайди. Ана шундай ўқувчиларнинг қизиқиш ва қобилиятини эътиборга олиб, уларни чуқурлаштирилган, ихтисослаштирилган ҳолда ўқитиш юртимиз илм-фани тараққиётида муҳим аҳамият касб этади. Зеро, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида академик лицейлар айнан шу мақсадни амалга оширишга, иқтидорли, истеъдодли болаларни тарбиялашга хизмат қилиши кўзда тутилган эди.

Ўтган йиллар давомида олий таълим муассасалари қошида қатор академик лицейлар ташкил этилиб, уларда аниқ, табиий, ижтимоий-гуманитар фанлар, хорижий тиллар ҳамда маданият ва санъат йўналишлари бўйича ёш авлодга билим берилди. Лицей ўқувчиларининг замонавий илм-фан ютуқларини эгаллаши учун давлатимиз томонидан зарур шарт-шароитлар яратилди. Бирок сўнгги йилларда талабларга етарлича риоя қилинмай, ўқувчилар танловсиз қабул қилинадиган академик лицейларга иқтидорли, истеъдодли ўқувчилар билан бир қаторда касб ёки йўналиш танлашда адашган, ўқувчиларини чуқур ўзлаштиришга лаёқати бўлмаган, келажакда олий таълим муассасаларига киришни истамайдиган 9-синф битирувчиларининг қабул қилиниши одатий

ҳолга айланган эди. Оқибатда академик лицей битирувчиларининг олий таълим муассасаларига кириш кўрсаткичи ниҳоятда пасайиб, академик лицейлар сонини оптималлаштириш, уларда таълим сифатини ошириш ва ўқитиш мазмунини янгилаш, битирувчи ёшларнинг олий таълим муассасаларига ўқишга кириш кўрсаткичларини тубдан яхшилаш бўйича қатор чора-тадбирларни амалга ошириш зарурати юзага келди.

Президентимизнинг 2017 йил 14 мартдаги "Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ҳамда шу йил 26 сентябрдаги "Олий таълим муассасаларига кириш учун номзодларни мақсадли тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида"ги қарорлари академик лицейлардаги мавжуд муаммоларни ҳал этиб, ўқув жараёнининг сифати ва самарадорлигини ошириш, умумтаълим мактабларининг энг қобилиятли битирувчиларини академик лицейларга танлаб олиш, ёшларнинг ўзи танлаган йўналишлар бўйича мутахассисликларни эгаллашга хизмат қилади.

Давлатимиз раҳбарининг "Олий таълим муассасаларига кириш учун номзодларни мақсадли тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида"ги қароридида белгиланганидек, юртимиздаги барча олий таълим муассасаси тасарруфига биттадан академик лицей

берилди. Жумладан, бизнинг институтга ҳам битта академик лицей бириктирилди. Шу кунгача мазкур академик лицей билан ҳамкорликда ишлаб келганмиз. Институтимизда академик лицей ва касб-хунар коллежлари билан ишлаш бўйича проректор лавозими жорий этилган бўлиб, академик лицейга келтирилган замонавий асбоб-ускуналарни ишга тушириш, янги лаборатория ишларини йўлга қўйиш ва ўқув жараёнига татбиқ этиш, лаборатория ва амалий машғулотларни услубий қўлланма ва кўрсатмалар билан таъминлашда амалий ёрдам кўрсатиб келинади. Юзага келган айни вазият олиб борган ишларимиз ҳали етарли эмаслигини кўрсатди. Президентимизнинг мазкур қарори қабул қилингандан сўнг вазиятни танқидий-таҳлилий ўрганиб чиқдик ҳамда бизга бириктирилган академик лицей фаолиятини янада жонлантириш, битирувчиларнинг олий таълим муассасаларига тўлиқ ўқишга киришига эришиш мақсадида ўз олдимизга қатор вазифаларни белгилаб олдик.

Педагог кадрлар салоҳиятини янада ошириш мавжуд муаммоларни ҳал этишда дастлабки қадам ҳисобланади. Шу маънода, академик лицей раҳбарлари ва педагог ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш бўйича чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилди. Унда ўқитувчиларнинг таълим жараёнида замонавий педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фой-

даланиш кўникмасини такомиллаштириш масаласига алоҳида эътибор қаратилди. Шунингдек, хорижий мутахассисларни кенг жалб этиш кўзда тутилди. Академик лицейда мавжуд "Устоз-шогирд анъанаси" орқали тажрибали педагоглар билан ва тажрибаларини ёш ўқитувчиларга ўргатиб кўлмақда. Ушбу анъана қўламини янада кенгайтириш учун лицейнинг 14 нафар педагог ўқитувчисига институтнинг 14 нафар малакали профессор ўқитувчиси устоз сифатида бириктирилди. Улар ҳамкорликда ўқув қўлланмалар яратиш борасида изланишларни бошлаб юборди.

Қарорда таъкидланганидек, академик лицейда ўқиш муддати икки йил этиб белгиланди. Шунга мувофиқ ўқув режа ва дастурларни қайта кўриб чиқиб, улар мазмунини шакллантириш юзасидан тегишли тақрифлар ишлаб чиқилмоқда.

Институт раҳбарияти, факультетлар ва кафедра-ларнинг академик лицейдаги таълим-тарбия жараёнида фаол иштироки таъминлашни эътиборга олди. Шунингдек, бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари кафедралари томонидан лицейда "Кафедра кунлари" ва фанлардан маслаҳат ҳамда маҳорат дарслари ташкил этилади.

Профессор-ўқитувчиларимиз ва иқтидорли талабаларимиз битирувчи курс ўқувчиларини олий таълим муассасаларига йўналтириш бўйича лицейда тарғибот-ташвиқот ишларини

Munosabat

бошлаб юборди. Бу жараён мониторингини олиб борувчи "Абитуриент штаби" фаолияти қайта кўриб чиқилиб, эндиликда ҳар икки ойда бир мартаба ўқувчиларнинг билимларини тест синовлари орқали назорат қилиш тажрибаси амалга оширилади. Шу билан бирга умумтаълим мактабларининг илғор, иқтидорли, қобилиятли 9-синф ўқувчиларини касбга йўналтириш орқали академик лицейга жалб қилиш борасида аниқ чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилмоқда.

Академик лицей ўқувчиларининг бириктирилган олий таълим муассасалари моддий-техник базасидан, ахборот-ресурс марказидан фойдаланиш имкониятлари ҳам таълим жараёни сифатини ошириш имкониятини яратди. Шу маънода ўқувчиларнинг мавжуд ахборот-ресурс марказларидаги анъанавий ва электрон ўқув адабиётларидан фойдаланиш имкониятларини янада кенгайтирдик.

Институтнинг бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобидан академик лицей учун ўқув-лаборатория асбоб-ускуналари, сарфлаш материаллари, компьютер техникаси, дарсликлар ва ўқув қўлланмалари сотиб олиш ҳамда академик лицейнинг ўқитувчи ва ўқувчиларини моддий қўллаб-қувватлаш учун маблағлар ажратиш режалаштирилди.

Шухрат МУТАЛОВ,
Тошкент кимё-технология институти ректори

Намунали, мустақкам оилалар

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Тошкент шаҳар ҳокимлиги, шаҳар хотин-қизлар кўмитаси ва бошқа ҳамкор ташкилотлар билан биргаликда ташкил этилган танловда туман босқичида голиб топилган оилалар иштирок этди.

Тошкент шаҳар ҳокими ўринбосари, шаҳар хотин-қизлар кўмитаси раиси Ф.Абдурахимова ва бошқалар мамлакатимизда оилалар мустақкамлигини таъминлаш, уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, манфаатларини ҳимоялаш масалалари давлатимизнинг доимий эътиборида эканлини таъкидлади.

«Энг намунали оила» кўриктанловидан кўзланган асосий мақсад ҳам ёшларнинг оила, жамият, Ватан олдидаги масъулиятини ошириш, ибратли анъана ва қадриятларимизнинг бардавомлигини таъминлаш, намунали оилаларни кенг тарғиб этишдан иборатдир.

Танлов жараёнида иштирокчилар «Оилаларнинг таништирув-тақдироти», «Биз — китоб-

хон оиламиз», «Оила мустақкамлиги — юрт тинчлиги» каби шартлар асосида ўз салоҳиятини намойиш этди. Уларнинг оилалар мустақкамлигини таъминлашнинг асосий омиллари, фарзандларни ёт ва зарарли иллатлардан ишончли ҳимоялаш, китобхонликни тарғиб этиш, ёшларни юртимиздаги тинч ва осойишта ҳаётнинг қадрига етиш, шукроналик туйғуси билан яшашга қорловчи билимларига, бу йўналишда маҳаллаларда амалга оширилаётган ишларга алоҳида эътибор қаратилди.

Пойтахтимизнинг Шайхонтохур туманидаги «Ўзбекистон» маҳалла фуқаролар йиғинида истиқомат қилаётган Баҳоидир ҳамда Замирахон Қодировлар оиласи биринчи ўринга муносиб топилди. Улар «Энг намунали оила» кўриктанловининг мамлакат босқичида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди.

Н.УСМОНОВА,
ЎзА муҳбири

Ўқитувчиликдек шарафли касбни танлаган инсон педагогикни бағрикенглик, болага муҳаббат, касбга садоқат ва табиийки, изланиш, янгиликка интилиш каби фазилатлар билан уйғунаштирсангина таълим-тарбияда кўзланган мақсадига эришиши осон кечади. Давр билан ҳамқаддам замонавий ўқитувчи бир соатлик дarsини санъат асари дарajasига etkazishi учун ҳам бу фазилатлар унга асқотди.

Ҳар бир ўқувчига алоҳида эътибор зарур

— Ҳар бир дарснинг мазмунли ўтиши учун ўқитувчи мунтазам ўз устида ишлаб, машғулотга пухта тайёргарлик кўриши, компьютер саводхонлиги, ноанъанавий усуллар ва самарали педтехнологиялардан фойдаланиши лозим, — дейди Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаги филология фанларига ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Ойсара Усанова. — Айниқса, иқтидорли ва бўш ўзлаштирувчи ўқувчилар билан индивидуал иш-

лаш жараёнида ўқитувчи болалар билимидаги бўшлиқларни аниқлаб, тўлдириб боради.

Педагог Ойсара Усанова 2-синфда она тили фанидан "Ундош товушлар ва ҳарфлар" мавзусини ўтиш давомида самарали педтехнологиялар ҳамда АКТдан унумли фойдаланди. Дарсга камгап ва эътиборталаб ўқувчиларни ҳам бирдек жалб этишни назардан қочирмади.

Насиба ЭРХОНОВА,
"Ma'rifat" муҳбири
Б.РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

2017-yil 11-oktabr, № 81 (9042)

ларда тажриба-синовдан ўтказилмоқда.

— Лойиҳани тажриба-синовдан ўтказиш мақсадида шу йилнинг 1 августида Республика таълим марказининг буйруғи қабул қилинди, — дейди РТМ мутахассиси Муҳаббат Тиллабоева. — Илғор ўқитувчиларнинг инновацион ғояларини ўрганиш ва таълим-тарбия жараёнида қўллашни синовдан ўтказиш мақсадида 2017–2018 ўқув йилидан юртимиздаги 7 та мактабда тажриба-синов ишлари олиб борилмоқда. Пахтачи туманидаги 18-, 21-, 23-, Самарқанд шаҳридаги 64-, Самарқанд туманидаги 2-, Навоий шаҳридаги 16-мактабларда ва 11-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактабида ўқитувчилар дарс ва машғулотларда мазкур усулни қўлламоқда. Хар икки вилоят методика маркази томонидан ташкил этилган махсус гуруҳ тажриба-синов ишларининг самарали боришига амалий-методик кўмак бермоқда. Тажрибада иштирок этган ўқитувчилар жамоаси эса ўқув йили ярами ва якунида натижалар бўйича ҳисоботи-ни тақдим этади.

Ҳақим Жўраев,
«Ma'rifat» муҳбири

Ўқувчини ўқувчи баҳолайди

Янги дарс ўтиш усуллари ва илғор методлар яратиб, уларни таълим жараёнига татбиқ этаётган ижодкор, педагоглар ўқитиш сифати ва самарадорлигини оширишга ҳисса қўшади.

Пахтачи туманидаги 22-мактабнинг биология фани ўқитувчиси Баҳодир Худойбердиев узоқ йиллардан буён таълим-тарбия соҳасига янги ташаббусларини татбиқ этиб келаётган ана шундай муаллимлардан.

45 дақиқа давомида синфдаги барча ўқувчининг билим ва кўникмасини бирдек баҳолаб бориш, янги мавзунини нечоғлик ўзлаштираётганини аниқлаш бироз мушкул жараён. Баҳодир Худойбердиев таклиф этаётган «Ўқувчилар билимини доимий ва тезкор баҳолаш йўли» номли лойиҳа орқали буни уддалаш мумкин.

— Мазкур усулни самарали амалга ошириш учун ўқувчилар орасидан билимдон, фаол, изланувчан, тиришқоқ, хушфелъ, тенгдошлари билан яқин ҳамкорлик (ўзаро ҳурмат, ёрдам қўрсата олиш, бошқара олиш) ўрната олувчи ўғил-қизлар танланади, — дейди муаллим. — Синфдаги парталар қаторига мос тарзда (ҳар бир қаторга 2 нафардан) 6 ўқувчи танланади. Улар ўқитувчига ёрдамчилик вазифини

бажариши учун бир қанча синовлардан ўтказилади. Масалан, лидер ўқувчиларнинг тенгдошлари билимини холис баҳолаши синчковлик билан текширилади. Уларнинг билими оғзаки (савол-жавоб) ва ёзма равишда (тест ёки анкета саволлари) синалади. Маълум тайёргарлик (тавсия, маслаҳат) дан сўнг, дастлаб дарсда 5—10 дақиқа давомида ўқувчилар билимини баҳолашга руҳсат берилади. Баҳолашда холисликка амал қилинишига алоҳида эътибор қаратилади. Ўқитувчи ихтиёрий равишда ассистентлар ўрнини парта қатори бўйлаб алмаштириши мумкин. Ассистентлар тенгдошлари билимини баҳолашда жавобларнинг қисқа, лўнда, аниқ ва тушунарли бўлишига алоҳида аҳамият қаратади. Дарс якунида ассистент-ўқувчилар бир-бирининг билимини текшириб, баҳолайди.

Тажрибали педагог фаолияти давомида мазкур усулни қўллаб, ижобий натижага эришган. Тумандаги бир неча мактаб ўқитувчилари ҳам мазкур усулдан фойдаланмоқда. Бу

ҳақда Баҳодир Худойбердиев шундай дейди:

— Тумандаги 21-мактабнинг 4-синфда таълим олаётган 24 нафар ўқувчидан 14 нафарининг 10 та фандан ўзлаштиришга суэ экани аниқланган. Мазкур усул асосида ҳар чорак давомида уларнинг фаоллиги ошириб борилди. 7-синфнинг 10 нафар, 8-синфнинг 8 нафар паст ўзлаштирувчи ўқувчиси ўтган ўқув йили охиригача фаол ўғил-қизларга айланди, мактабда аълочилар сафи кенгайди.

Мазкур усул ўқувчиларда янгиликка интилувчанлик, тоқирлик, ижодкорлик, тез фикрлаш, ҳозиржавоблик, етакчи бўлиш ҳислатларини шакллантиришига ёрдам беради. Баҳоловчи ўқувчилар таркиби ҳар ойда бир мартаба янгилаб турилса, ўғил-қизлар ўртасида бир-бирини қўллаб-қувватлаш ҳисси ортиб, синфда соғлом рақобат муҳити пайдо бўлади. Уларда ўқитувчилик касбига меҳр-муҳаббат уйғонади. Ушбу усул Республика таълим маркази мутахассислари томонидан ўрганилиб, жой-

Бошланғич синфдаги пухта билим

юқори синфдаги намунали ўқишга асос бўлади

4-синфда ўтиладиган «Табиатшунослик» фани ўқувчиларга табиий география, физика, кимё, биология, зоология каби фанлар ҳақида бошланғич маълумот беради. Хусусан, «Ер — куёш системасидаги сайёра», «Ер юзи табиатининг хилма-хиллиги», «Ватанимиз бўйлаб саёҳат» боблари орқали берилган билимлар юқори синфларда янада мустаҳкамланади.

4-синфда «Ер — куёш системасидаги сайёра» бўлимини ўргатишда 2-синфда олинган билимлар юзасидан тезкор савол-жавоб ўтказиш янги мавзунини осонроқ ўзлаштиришга имкон яратади. «Ерни қадимда қандай тасаввур қилишган?», «Ернинг куёш атрофида бир марта айланишидан нима ҳосил бўлади?», «Ернинг ўз ўқи атрофида айланиши нимани содир қилади?», «Ернинг табиий йўлдоши?», «Ойнинг куёшдан фарқи томони?», «Ой нима учун бизга ҳар хил кўринади?» каби саволларга жавоб бўладиган билимлар 4-синфда бироз мураккаблашади. Ушбу бўлимини ўрганишда куйидаги интерфаол ўйин ва технологиялар ўқувчининг мавзуларни осон тушуниб олишига ёрдам беради.

«Тушунчалар таҳлили» технологияси орқали ўтилган мавзулар бўйича таянч тушунчаларнинг қай даражада ўзлаштирилганини аниқлаймиз. Масалан, юлдуз — оловдек ёниб турган шар шаклидаги осмон жисми. Куёш — ерга энг яқин юлдуз. Сайёралар — куёш системасидаги йирик осмон жисмлари. Комета — «бош» ва «дум»дан иборат куёш системасидаги осмон жисми.

Кичик гуруҳларда «Заковат» интеллектуал мусобақасини ўтказганимизда ҳам ўқувчилар муаммоли саволларга жавоб топишади.

«ФСУ» технологияси ёрдамида фасллар алмашинишни куйидагича ўргатиш мумкин:

Ф — фикрингизни баён этинг: Ер шарининг Куёш атрофида бир марта айланиб чиқиши учун кетган вақт йил деб аталади. 1 йилда 4 фасл бор.

С — сабабини кўрсатинг: фаслларнинг алмашинишига сабаб: Ер шари Куёш ат-

рофида бир томонга оққан ҳолда айланади.

М — мисол: Куёш нурлари экваторнинг пастки қисмини кўпроқ ёритса, қиш фасли бўлади.

У — умумлаштиринг: Ер шарининг Куёш атрофида бир томонга оққан ҳолда айланишидан йил фасллари ҳосил бўлади. 1 йил 365 сутка ва 6 соатдан иборат.

4-синфда харита билан ишлаш юқори синфда география ва тарих фанларини ўзлаштиришда қўл келади. Куйи синфларда ўқувчилар куйидаги маълумотларни билиши лозим: харитада Ернинг тасвири бир неча минг баробар кичиклаштириб берилган. Ернинг Шимол, Жануб, Шарқ ва Ғарб томонлари бўлиб, харитада улар чизиклар билан кўрсатилган. Хаританинг шартли белгилари: юлдузчалар, доиралар билан шаҳарлар, эгри чизиклар орқали дарёлар, кўк, ҳаворанг ва зангори ранглар билан кўл, денгиз ва океанлар, яшил ранг билан текислик, жигаррангда тоғлар белгиланади. Хаританинг хотирада яхши сақланиб қолиши учун машғулотларда «Мозаика» ўйинидан фойдаланиш самара беради. Бунда кўк мато устига ўқувчилар вилоятлар номи ёзилган қирқимларни, ўрмонлар, чўллар, даштларни жойлаштиради.

«Ватанимиз бўйлаб саёҳат» бўлимини ўтаётганда эса «Зинама-зина» ўйинини қўллаш мумкин. Бу усул бир вилоят ҳақида берилган савол иккинчисида такрорланмаслиги билан ажралиб туради. Мисол учун, куйидаги саволлар ўғил-қизларнинг фанга қизиқишини оширади: Ўзбекистон Республикасининг пойтахти қайси шаҳар? Наманган вилоятининг майдони ва аҳолиси сонини айтинг? Жаҳон бозоридан ўрин олган автомобиллар ишлаб чиқариладиган шаҳар? Фарғона вилоятига Олой тизмасидан қандай дарёлар оқиб тушади? Сирдарёдаги энг йирик канал?

Дилноза НАРЗУЛЛАЕВА,
Вобкент туманидаги
21-мактабнинг бошланғич
синф ўқитувчиси

Учтенга туманидаги 296-мактабда «География дарсларида ўқитувчилар билим самарадорлигини оширишда компетенцияни таълимнинг ўрни» мавзусида семинар-тренинг ўтказилди. Узлуксиз малака ошириш жараёнини тақомиллаштириш мақсадида ташкиллаштирилган мазкур тадбирда туман мактабларидан келган барча география фани ўқитувчилари иштирок этди.

Seminar

Методист ўқитувчилар мактаби

малака ошириш жараёнининг узлуксизлигини таъминламоқда

Семинарда методист ўқитувчилар таълим самарадорлигини оширишга доир илғор тажрибалар билан ўртоқлашди. Жумладан, Саида Низомова география фанини ўқитишда инновацион метод ва ахборот технологияларидан фойдаланиш бўйича зарур маълумотлар берди.

— Замонавий педагог ҳар бир дарсини ноанъанавий тарзда ташкил этиб, ўқувчилар қизиқишини ошириб боради, — дейди Саида Низомова. — Ўқув-семинарда географик объектлар, жой номларини ўргатишда глобус, географик атлас ва хариталардан фойдаланишга оид инновацион методлар билан таништирдим. Эътиборли жиҳати, тадбир иштирокчилари ўрганганларини ўз мактабидаги ўқитувчиларга каскад усулида етказди.

Гулюз ОРИФЖОНОВА

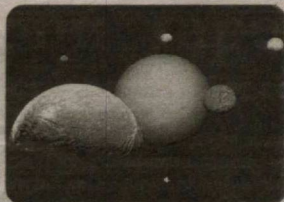
2017-yil 11-oktabr, № 81 (9042)

НОМАЪЛУМ ДУМЛИ ЮЛДУЗ АНИҚЛАНДИ

Германиянинг Макс Планк институти астрономлари ўзида комета (думли юлдуз) ва астероидларнинг белгиларини уйғунлаштирган номаълум фазовий 288P объектини аниқлашди. У Марс ва Юпитер орбиталари орасидаги астероидлар марказида жойлашган.

сузаётган йўлдошлар тўқнашуви тахминан миллион йилдан кейин содир бўлади. Олимлар «Крессиданинг вазни ва зичлигини баҳолаб, икки кометанинг бир неча миллион йилдан кейинги ҳаракатини моделлаштиргач, шундай хулосага келган. Йўлдошлар яқинида жойлашган иккита чангли булут мутахассислар эътиборини тортган. Бу келгусида «Крессидани» ва «Дездемона» бири-бири билан ёки бошқа осмон жисмлари билан албатта

Phys.org. сайтида келтирилишича, 288P газ ва чанглардан иборат булутлар орасига «беркинган» бўлиб, бир-бирининг атрофида айланаётган икки жисмдан таркиб топган.

Объектнинг ғайриоддий хусусиятлари «Хаббл» фазовий телескопи ёрдамида ўрганилди. Гравитация билан бир-бирдан 100 километр узоқда жойлашган икки астероид кузатуви улар таркибида сув бўлган муз сублимациясига (қаттиқ jismini bevосита буғга айлантириш) мансуб эканини кўрсатди. Натижада коинот бағрида юмалоқ жисм ва газдан иборат узун «дум» пайдо бўлган.

Бундан ташқари, 288P кометаларга хос хусусиятларни ҳам ўзида акс эттирган бўлиб, унинг орбита томон кучли тарзда интилаётганини сезиш мумкин.

Астрономларнинг айтишича, ушбу топилма ўзида шундай хусусиятларни намоён қилган биринчи астероидлар жуфтлиги. Қўёшга жуда яқин жойлашган кометалар эриши ва аста-секин емирилиши боис узоққа бормади, йўқ бўлиб кетди. Аммо астероидлар билан боғлиқ вазият бироз ўзгача, яъни уларга тааллуқли музлар бир неча метр қалинликдаги газ ва чанг билан ҳимояланган.

«IPHONE 7»НИНГ ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАРИ

Таниқли муҳандис Скотт Аллен «iPhone 7» русумидаги телефонлар наушникларига янги деталь қўшиб, смартфон функциясини яна биттага бойитди, дея хабар берди «Motherboard» нашри.

Скотт «YouTube»даги каналда «Mini-Jack»ни жорий қилиш жараёнини баътафсил тавсифлади. Маълум бўлишича, мазкур янгилик лойиҳасини ишлаб чиқиш жараёни тўрт ой давом этган. Тажриба давомида Скотт бир қанча янги «iPhone»ларнинг баҳридан ўтган. Бундан ташқари, Аллен смартфоннинг оддий корпусига махсус аррачада ишлов бериб, кулоқчинлар ишини тартибга соладиган мослама ўрнатди.

Хитойлик Алленнинг маълум қилишича, у ҳозир «Mini-Jack» қўлланмасини хитой тилига таржима қилиш устида иш олиб бормоқда. Чунки бу усулни маҳаллий мутахассислар ҳам осон ўзлаштириши лозим. Шунингдек, Скотт «Apple» муҳандисларида бу борада бирон савол пайдо бўлса, жавоб беришга тайёр эканини билдирди.

УРАН ЙЎЛДОШЛАРИ ТЎҚНАШАДИ

Бир гуруҳ америкалик астрономлар Уран сайёрасидаги «Крессидани» ва «Дездемона» йўлдошларининг бир-бири билан тўқнашиши мумкинлиги ҳақида маълумот берди. Тадқиқотга доир маълумот «The Astronomical Journal» нашрида эълон қилинди.

«arXiv.org» сайтида берилишича, орбиталари бир-бирдан 900 км узоқликда

тўқнашишини англади. Дарвоқе, 1986 йилда топилган йўлдошларнинг илк тўқнашуви 1997 йилда қайд этилган. Ушундан ҳам бундай ҳолат 4—100 миллион йилда юз беради, деб тахмин қилинган. Шунингдек, Уран сайёрасининг «Купидон» ва «Белинда» йўлдошлари ҳам бир-бирига урилиши мумкин. Мутахассисларнинг фикрича, йўлдошларнинг бот-бот тўқнашуви натижасида сайёралар атрофида ҳалқасимон тизим шаклланади.

АСПИРИН ИЧИШГА ШОШИЛМАНГ!

Америкалик олимлар аспириinning саломатлик учун хавfli жиҳатини аниқлади. Тадқиқот натижалари «Journal of the Royal Society Interface» нашрида чоп этилди.

Гап шундаки, аспирин ичган кишиларнинг йўғон ичакларида янги пайдо бўлган шишлар ривожланиши секинлашиши мумкин, аммо шиш ҳужайраларидаги эволюцион потенциал ошиб кетади. Оқибатда улар бора-бора препарат таъсирига учрамайдиган ўсимта ҳужайраларидан кўра хавfli мутацияга учрайди ҳамда бу ҳар қандай дори-дармонга бардошли саратон ҳужайралари таъсири орттиришига олиб келади.

Бугун АҚШлик катта ёшдаги аҳолининг тахминан 50 фоизи юрак-қон томир касалликларига чалинмаслик учун ҳар куни 80—325 мг аспирин ичишга одатланган. Буюк Британияда эса бу кўрсаткич 40 фоизни ташкил этмоқда.

БЎРИНИНГ ИТДАН ЯНА БИР ФАРҚИ

Австралия, Нидерландия, Германия ва Буюк Британия олимларидан иборат халқаро гуруҳ хонақилиштирилган бўрининг (Canis lupus) интеллект даражаси паст бўлишини аниқлади.

Phys.org. сайтида қайд этилишича, итлар ёввойи «қариндош»идан фарқли ўлароқ, воқеалар орасидаги боғлиқлик сабабларини аниқлашга қодир эмас. Зоологларнинг мазкур илмий янгиликка оид мақоласи «Scientific Reports» журналида босилди.

Биологлар тажриба жараёнида 14 та ит ва 12 та бўрининг интеллектуал қобилиятини махсус тестлар ёрдамида ўрганиб, таққослади. Ҳайвонлар икки идишнинг қайси бирида овқат борлигини аниқлаши керак эди. Бўрилар ҳам, итлар ҳам инсонларнинг имо-ишоралари орқали қайси идишга егулик яширинганини тўғри топди. Бироқ бўрилар инсон ёрдамисиз аниқ белгилар, масалан, идишнинг қисирлаши ёки ҳажмидан озуқа бор-йўқлигини билиши мумкин экан.

Бўриларнинг бу хусусияти ёввойи табиатда яшаб қолишига замин яратади. 40—12 минг йиллар аввал қўлга ўргатилган, бўри кўринишидаги итлар эса аллақачон егуликни одам қўлидан ейишга ўрганиб қолган. Бу эса, ўз навбатида, уларнинг когнитив қобилияти пасайиши ва ҳатто йўқолишига олиб келган.

Ирода ТОШМАТОВА ва Ҳилола ҚАРШИБОВЕВА тайёрлади.

Газдан тўғри фойдаланайлик!

Юртимизда куз фаслининг совуқ кунлари ҳам бошланди. Бу эса аҳолининг иссиқлик ва электр манбаларига бўлган эҳтиёжини бирмунча оширади. Бу мавсум ўзгарувчан об-ҳавоси билан бир қаторда, қиш мавсумига жиддий тайёргарлик кўришга ундайди.

Газ ва электр мосламаларидан эътиборсиз фойдаланиш оқибатида бир қанча кўнгилсизликлар содир бўлмоқда. Бундай ноҳуш ҳолатларга чек қўйиш ва аҳоли турар-жойларида содир бўлиши мумкин бўлган ёнғинларнинг олдини олиш, бу борада амалга оширилаётган ишлар самарадорлигини ошириш учун газ, электр ва бошқа манбалардан эҳтиёткорлик билан, хавфсизлик қоидаларига риоя этган ҳолда фойдаланиш талаб этилади.

Маълумки, халқ ҳўжалигида газ ёнилғисидан кўп фойдаланилади. Шу боис ундан хавфсизлик қоидаларига риоя этган ҳолда фойдаланиб, ўзимиз ҳамда яқинларимизнинг ҳаётини, мол-мулкни хавф-хатардан муҳофиза этган бўламиз.

Р.ЯКУБОВ,
«Ўзбекистон» халқаро анжуманлар саройи ЁХБ инспектори, лейтенант,
Ш.УМАРОВ,
Тошкент шаҳар ИИББ ЁХБ «Маърифат маркази» ЁХБ кичик инспектори, сафдор

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон

Эсанов Ҳусниддин Қурбонвичнинг 03.00.05—Ботаника ихтисослиги бўйича «Бухоро воҳаси флораси таҳлили» мавзусидаги фалсафа доктори (PhD) диссертациясининг ҳимояси ЎзР ФА Ботаника институти ва Ўзбекистон Миллий университети ҳузуридаги илмий даражалар берувчи DSc.27.06.2017.В.39.01 рақамли илмий кенгаешининг 2017 йил 20 октябрь кунин соат 15:00 даги мажлисида бўлиб ўтади.

Манзил: 100053, Тошкент шаҳри, Боғишамол кўчаси, 232-уй. Тел/факс: (0-371) 289-04-65, 289-12-07, 262-79-38; e-mail: ibz@academy.uz.

ТДИУ қошидаги Чилонзор академик лицейи маъмурияти бўш ўринлари учун рус ва ўзбек гуруҳларига математика фанидан, рус гуруҳларига рус тили, информатика, инглиз тили фанларидан ўқитувчиларни ишга таклиф қилади.

Аризалар эълон матбуотда чиққан кундан бошлаб 20 кун муддат ичда қабул қилинади.

ТДИУ қошидаги Чилонзор академик лицейи маъмурияти ўқув ишлари бўйича директор ўринбосарлигига танлов эълон қилади.

Аризалар эълон матбуотда чиққан кундан бошлаб 20 кун муддат ичда қабул қилинади.

Манзил: 100063, Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, М.Фафуров кўчаси, 183-уй. Тел/факс: (0-371) 245-22-64, 232-61-80; e-mail: t.tdiuqqchal@markaz.uz, info@tdiual.uz.

Бардавом анъаналар

Фаргона вилояти Риштон туманида яшовчи Тоҳиржон Ҳайдаров миллий хунармандлик анъаналарини ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшайётган уста кулоллардан.

Хунарманднинг миллий услубда тайёрлаган кулолчилик буюмлари дизайни, табиий ранги ва қаламтир нусхали нақшларга бойлиги билан ажралиб туради. Сопол буюмларга ноанъанавий йўл, яъни игна ва бигиз каби буюмлар билан нақш солиш санъати ҳар қандай кишини ҳайратга солади.

Уста Риштон кулолчилик мактаби анъаналари бардавомлигини таъминлаш мақсадида фарзанду набиралари, маҳалла ёшларига хунармандлик сирларини қунт билан ўргатмоқда.

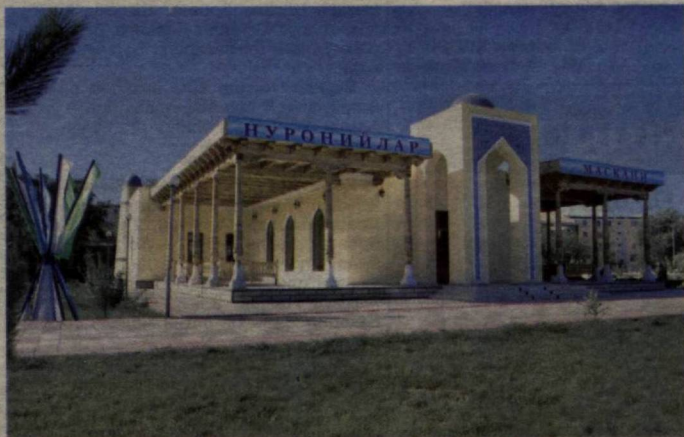
Муқимжон КОДИРОВ (ЎЗА) олган суратлар.

Юксак эътибор намунаси

Хоразм вилояти Урганч шаҳрида «Нуронийлар маскани» фойдаланишга топширилди.

Шу муносабат билан ташкил этилган тadbирда мамлакатимизда кекса авлод вакилларига ҳурмат-эҳтиром кўрсатиш, уларнинг турмуш шароитини янада яхшилаш, ижтимоий муҳофаза

қилишга алоҳида эътибор қаратилаётгани таъкидланди.

Президентимизнинг 2016 йил 28 декабрдаги «Ўзбекистон faxрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ижроси доирасида қад ростлаган мас-

канда нуронийларнинг мазмуни дам олиб, вақтини чоғ ўтказиши учун барча шароит ва қулайликлар яратилган. Кутубхона, чойхона, спорт-соғломлаштириш мажмуаси, маънавий-тиббийёт хоналари замонавий жиҳозланган.

Шоназар ҚОРИЕВ (ЎЗА) олган суратлар.

Ma'rifat

ТА'СИ
ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва о'рта maxsus
та'лим вазирлиги, Ўзбекистон
Та'лим, fan va madaniyat
xodimlari kasaba uyushmasi
Respublika kengashi.

Bosh muharrir vazifasini bajaruvchi
Husan NISHONOV

Gazeta Ўзбекистон Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Indeks: 149, 150. F-1015. Tiraji 33095.
Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabuxona — 233-50-55;
kotibiyat — 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
233-42-92(faks), 236-54-17.

ISSN 2030-4134

477203041309

«Ma'rifat»dan
materiallarni ko'chirib
bosish tahririyat ruxsati
bilan amalga oshirilishi
sharti.

Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar taqrib
qilinmaydi va muallifga
qaytarilmaydi.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.
Korxonaning manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

ЎЗА yakuni — 21.40 Topshirildi — 23.10

MANZILIMIZ:
100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA, Faxriddin RAHIMOV.
Nashriyot muharriri:
Nasiba ERXONOVA.
Nashriyotchi:
Faxriddin RAHIMOV.

1 2 3 5 6